

La transparència a l'administració pública

Albert Roig i Loscertales

L'administrat, que és el ciutadà, té els seus deures com a tal; però també té els seus drets, i el primer i bàsic és que sàpiga què estan fent en el seu nom. A vegades ens oblidem que els qui tenen l'alta responsabilitat de governar –ja sigui en l'àmbit de l'administració general o en la comunal– són allà perquè nosaltres els hi hem posat, i recordem-ho, fan i desfan en el nostre nom. Per tant, ens deuen explicacions, ens deuen informació, i han d'exercir la seva gestió amb transparència.

Hi ha moltes fórmules de fer arribar la informació a la ciutadania, i més amb les noves tecnologies, que s'han demostrat imparables en el transvasament informatiu. Fins ara els governs tenien la capacitat de controlar el flux de la informació. Però cada vegada més seran els ciutadans els que estaran més preparats per alliberar la contrainformació. Conseqüència directa d'això: si augmenta el nivell de transparència del poder, més capacitat tindran els ciutadans de supervisar la seva tasca, i menys impunement podran actuar en el nostre nom.

El paper del periodisme –en els seus diferents formats– és fonamental per informar el ciutadà de què fa i deixa de fer el poder. Hem de recordar que aquells països on el paper de la premsa és testimonial o està sotmès a l'oficialisme institucionalitzat són precisament els que tenen els dèficits democràtics més grans i on la llibertat de les persones i els col·lectius està més restringida, si no anul·lada; són societats sense llibertat. Això no passa només en països de règim totalitari o dictatorial, sinó també en països considerats democràtics en els quals qui puja al poder és suficientment hàbil per aprofitar-se de les esclatxes de les regles establertes per actuar amb una certa impunitat.

Fins aquí la teoria. El que segurament han sentit o llegit moltes vegades. Però traslladem tot això a casa nostra?

Tothom deu recordar, no cal anar gaire temps enrere malgrat que ja ens sembli una eternitat, els anys d'oposició de l'actual cap de Govern, Jaume Bartumeu, en què denunciava de forma reiterada –i amb bona part de raó– que els liberals –que durant catorze anys van estar conduint les regnes de l'Estat– no exercien l'obra de govern amb transparència. Prometia, l'aleshores Bartumeu a l'oposició, al llarg de les campanyes electorals i en compareixences davant dels mitjans de comunicació, que si ell arribava al poder aquesta manca de transparència s'acabaria i que exerciria el càrrec donant explicacions del que feia i per què ho feia, tant a la cambra legislativa, és a dir als consellers generals fossin o no de l'oposició, com a la ciutadania.

De fet, en les primeres rodes de premsa ja com a cap de Govern i en les quals ell exercia també com a portaveu sempre deixava anar alguna frase en què pronunciava el mot *transparència* –se suposa que per allò que si ho repetia moltes vegades potser algú s'ho acabaria creient.

Però a mesura que va anar avançant la legislatura, del vocabulari de Bartumeu va desaparèixer aquesta paraula, perquè la praxi diària és tossuda i no es pot amagar darre les paraules. I hem passat, en tan sols un any i mig, de la tan proclamada transparència a l'obscurantisme més descarat i sense complexos.

Però la millor manera de demostrar-ho és posant exemples.

Comencem pel primer exemple i un dels més flagrants, en un tema de vital importància per al futur de l'Estat: quan la signatura dels primers acords d'intercanvi d'informació fiscal a demanda, a meitat del mes de setembre del 2009 (Bartumeu feia tan sols dos mesos i mig que havia estat votat com a cap de Govern). Se'n recorden?

L'aleshores Bartumeu cap de Govern, que feia poc des de l'oposició era l'abanderat de la transparència i va criticar duríssimament el Govern Pintat per haver negociat i signat el concordat amb la Santa Seu sense haver-lo informat com a cap de l'oposició tractant-se d'un tema d'Estat, ara feia exactament el mateix: és a dir, redactava, negociava i es negava a informar l'oposició de forma rotunda sobre el contingut dels textos dels primers acords d'intercanvi d'informació. Estem parlant d'un tema d'Estat, i si Albert Pintat com a cap de Govern va fer malament de no tenir en consideració l'oposició a l'hora de signar el concordat, tampoc Bartumeu no va actuar amb responsabilitat d'Estat en no comptar amb l'oposició ni per informar-la.

Però és que el Bartumeu cap de Govern va anar més lluny en la nul·la transparència, perquè un cop signats aquests acords tampoc no se'n va facilitar el contingut, i els periodistes ens trobàvem davant d'una situació inversemblant, kafkiana: estàvem fent notícia d'una foto, la signatura, però no d'un contingut cabdal per al país. Sí, teníem les fotos de Bartumeu o del ministre Xavier Espot signant amb els ministres d'Extérieurs corresponents, però no teníem el contingut.

I així vam estar sis dies, des del primer que es va signar amb Àustria el 17 de setembre fins al cinquè, que va ser amb França el 22 de setembre. Entremig els del dia 18 de

setembre (Liechtenstein i Mònaco) i el del 21 de setembre (San Marino). El Govern no va facilitar el contingut dels acords fins a signat el cinquè, el de França.

No estem parlant d'un tema menor. Com tampoc no ho era la redacció del concordat amb la Santa Seu, i en aquell moment, Bartumeu tenia tota la raó de queixar-se: en temes d'Estat s'ha de buscar al màxim de complicitats amb la resta de grups, t'hi avinquis ideològicament i personalment o no.

La ciutadania i els seus representants havien de conèixer el contingut d'aquests textos?

Sí, rotundament sí. Perquè són uns textos que, malgrat que en un alt percentatge responen a un estàndard de l'OCDE, el petit percentatge restant és el que els fa diferenciadors entre ells, i l'exemple és que no tots són iguals, alguns sí, però no tots.

M'he estès una mica en aquest exemple per poder comparar actituds i veure com massa sovint els polítics, d'allò que van dir i exigir dels altres, no s'ho apliquen quan arriben al poder.

Tothom qui vol pot seguir en directe els debats del Consell General. Crec que en l'actual legislatura és un d'aquells exercicis que com a mínim tothom hauria de fer una vegada: veure les sessions de preguntes de control al Govern, bé a través de la pantalla o bé assistint en directe a Casa de la Vall.

Si fan això darrer, assistir personalment a Casa de la Vall per seguir una d'aquestes sessions de preguntes, veuran en directe les gesticulacions entre els membres del Govern que no es veuen per televisió: molt sovint les mirades dels ministres al cap de Govern quan els toca parlar i com aquest, o bé movent el cap, o bé amb les mans els fa senyals de com han d'actuar en cas que l'oposició repregunti massa i el ministre en qüestió no tingui més arguments que els escrits. Poden pensar que forma part del joc parlamentari. No ho nego, és així, però allí es pot veure que hi ha determinades qüestions, massa temes, que no són contestats. És un frau al ciutadà que no rep les explicacions per part del Govern quan aquest és interrogat pels consellers generals elegits del poble.

Però deixem el Consell General i anem al dia a dia. A la feina que ens té ocupats els periodistes durant les vint-i-quatre hores del dia.

Hi ha qui es pensa, sobretot des del poder, que els mitjans de comunicació n'hem de tenir prou amb els comunicats que ens fan arribar des del Govern o amb les rodes de premsa que ens convoquen. És a dir, els periodistes hem de tenir-ne prou informant d'allò que ells ens faciliten i en el to que ens ho faciliten. Això no és informar. Això és fer publicitat.

Hi ha una regla establerta des que va pujar aquest govern que totes aquelles demandes que fem els mitjans les hem de fer per escrit per via de correu electrònic, i el gabinet de comunicació, hem de suposar, ho tramita al departament corresponent. No se m'ofengui ningú, dic que ho hem de suposar perquè la majoria de vegades no rebem resposta ni tan sols amb el diplomàtic "la vostra demanda s'està tramitant".

Hi ha múltiples demandes d'informació aturades pel camí, que daten algunes de principis de legislatura, i que no han rebut resposta fins al punt que han caducat moltes d'elles.

No vull cansar, però els posaré un altre exemple també d'un tema molt important. Centre de Tractament de Residus (CTRASA). Un dilluns qualsevol tenen l'assemblea general.

Fem la sol·licitud per parlar amb el ministre en qüestió perquè ens expliqui com ha anat. No tenim resposta i no podem parlar amb la persona en qüestió.

L'endemà la notícia ens la trobem en un altre mitjà de comunicació. Res a dir, és la lliure competència i el Govern pot decidir a qui explica les coses i a qui no. L'important és que les expliqui. Però també és important com les explica. La notícia en qüestió que ens trobem escrita relata un desenvolupament de l'assemblea quasi idíl·lica. Tot ha anat bé i s'han aprovat els comptes.

Però després resulta que no és així, i els altres socis privats de CTRASA ens anuncien que impugnaran l'aprovació dels comptes. Tenim accés als documents que demostren que d'idíl·lica i normal la reunió no en va tenir res. És a dir, ja no només amaguen informació, sinó que a més falten a la veritat. El serial de CTRASA encara dura i durarà.

D'exemples similars n'hi ha molts, o de no retorn de les demandes d'informació, o de silencis davant dels micròfons, o d'anar al darrere d'un tema i rebre el silenci per resposta: quantes vegades ens hem sentit allò de "de la mateixa manera que vostè és lliure per preguntar, jo sóc lliure per respondre o no". Tots els companys periodistes en tenim algun exemple, siguem del mitjà que siguem.

Un darrer cas aclaridor de com pot arribar a exercir-se el control de la informació.

Situem-nos en un diumenge a la tarda, tranquil, d'aquells en què no passa res al país. De cop arriba un correu electrònic del Govern: anunci de canvi de ministra de Salut, Benestar i Treball i nomenament d'un portaveu. No m'ho podia creure.

El vaig llegir dues i tres vegades abans de donar-lo per bo, vaig mirar que no fos un correu brossa, o un amic que em fes una broma, vaig trucar el responsable de comunicació del Govern: ens estaven anunciant una remodelació del Govern un diumenge a la tarda i amb un comunicat de premsa! Una remodelació que a més s'havia produït el dimecres anterior, amb profundes discrepàncies de feia temps entre la dimissionària i el Govern, i no tindríem possibilitat de parlar amb ningú que ens expliqués el perquè de tot plegat. Hauríem de cenyir-nos al que deia el comunicat. Perdonin la comparació, però em va recordar les condicions en què es va produir la legalització del Partit Comunista a Espanya després del franquisme: en plena Setmana Santa i amb totes les redaccions dels mitjans a meitat de plantilla i els poders militars mig de vacances.

I ja no els canso amb el darrer serial de l'acord monetari amb la Unió Europea... que encara no s'ha acabat.

Estem, doncs, davant d'un control ferri de la informació en un Govern que esdevé opac i obscurantista, tot el contrari del que havien promès. Evidència una manera determinada d'entendre el poder que t'ha donat el poble. Controlar la informació és una de les prioritats.

Tot el que acabo d'explicar ens ha de servir per entendre que com més gran sigui la transparència i com millor accés hi hagi a la informació, hi haurà un enfortiment democràtic i un increment del poder de la crítica, tindrem una societat democràtica més sana. Al meu parer no hem de defallir en la demanda de fer transparents les actuacions d'Estat.

Trobaran a faltar alguna referència a l'administració comunal. És cert, però aquesta mereixeria un altra ponència, i no crec que m'ho permetin. Només deixaré uns apunts per al debat: la gestió comunal exercida des d'una majoria i on l'oposició pràcticament no compta per a res, és més o menys transparent? L'experiència em diu que davant d'un sistema que propicia el poder únic en la gestió als comuns –recordem que el sistema electoral depèn molt de les persones que estan al capdavant que aquesta s'exerceixi amb més o menys transparència–. I a les parròquies en tenim i n'hem tingut diferents exemples.

Fa poc escrivia en un article que el fenomen *Wikileaks* ha obert un nou debat sobre la transparència informativa. A mi personalment, i així ho manifestava en l'escrit, les filtracions m'havien suscitat debats sobre l'ètica i la deontologia. Però a mesura que hem avançat en els dies m'ha indignat enormement veure de què és capaç el poder quan no se sent vigilat. La democràcia com a ressort per actuar amb despotisme.

I acabo com ho feia en l'article: com més informada estigui la societat, com més transparència hi hagi, més pressió farem sobre els governs que, tot i haver arribat democràticament al poder, actuen com a règims totalitaris. La ignorància, al contrari del que pensen molts, no ens fa feliços, ens fa mesells; titelles al servei d'aquells que hem elegit perquè ens governin.

Albert Roig i Loscertales,
periodista i director de l'Agència Andorrana de Notícies